

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-11>

УДК 338.48-043.86(477)“364”

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Зарічняк Андрій Петрович

кандидат економічних наук,
завідувач кафедри туризмознавства і краєзнавства,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7191-6583>

Орлова Віра Василівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9540-526X>

Zarichniak Andrii, Vira Orlova

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

У статті проведено комплексний аналіз розвитку туристичної галузі України в умовах повномасштабної війни. Досліджено динаміку ключових економічних показників галузі у 2025 році, трансформацію туристичної поведінки населення та вплив безпекових, економічних і соціальних чинників. Особливу увагу приділено ролі цифрових інструментів управління, зокрема туристичним дашбордам, та інституційним змінам. Обґрунтовано перспективність впровадження концепції адаптивного мікротуризму як інноваційної моделі, спрямованої на підвищення стійкості та конкурентоспроможності туристичного сектору в умовах високої невизначеності. Визначено основні напрями подальшого розвитку галузі, включаючи цифровізацію, стандартизацію послуг та інтеграцію меморіального компонента в туристичні продукти.

Ключові слова: туризм, воєнний стан, адаптивний мікротуризм, цифровізація, стійкість галузі, туристична поведінка, конкурентоспроможність.

The article explores the development of Ukraine's tourism industry under the conditions of a full-scale war, focusing on key trends shaped by security risks, economic instability, and social transformations caused by Russia's aggression. Despite these challenges, the tourism sector shows gradual recovery. In 2025, state tourism policy became more systematic, with increased use of digital management tools, stronger international cooperation, and greater reliance on analytics in decision-making. Official data indicate positive economic dynamics: in the second quarter of 2025, tourism-related tax revenues reached UAH 925.3 million (a 46% increase year-on-year), the number of tax-paying tourism enterprises grew by nearly 30%, and tourism tax collections for the first half of the year amounted to UAH 142.6 million (a 33% rise). These figures demonstrate growing budget contributions and partial market detinization. The study also examines changes in domestic tourist behaviour based on online surveys. More than half of respondents avoided travel after the invasion, emphasizing the dominance of safety concerns. However, about 25% still made 1–2 trips, indicating deferred demand. Travel patterns have shifted toward safer, shorter, and more affordable formats, including walking tours, urban exploration, cultural tourism, and gastronomic experiences, with summer remaining the peak season. In response, the article highlights the need for innovative management approaches, particularly digital tools such as tourism dashboards and unified data systems. It introduces the concept of adaptive microtourism, which focuses on short trips within nearby regions, prioritizing safety, accessibility, flexibility, authenticity, and integration of local businesses supported by digital services. The paper also outlines state initiatives, including the national project "Routes of Memory," and identifies future priorities such as digitalization, the creation of a unified tourism register, alignment with European standards, and human capital development. Overall, the findings demonstrate that innovation, behavioural adaptation, and economic recovery trends form a foundation for a resilient and competitive tourism sector in Ukraine.

Keywords: tourism, wartime conditions, adaptive microtourism, digitalization of tourism management, tourism behaviour transformation, tourism sector resilience, competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток туристичної галузі України відбувається в умовах повномасштабної війни, що зумовлює глибокі структурні трансформації та посилення впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків. Туризм, як одна з найбільш чутливих до криз секторів економіки, зазнав значних втрат унаслідок безпекових загроз, руйнування інфраструктури, зниження платоспроможності населення та обмеження мобільності. Водночас традиційні підходи до управління галуззю виявилися недостатньо ефективними в умовах високої невизначеності, що актуалізує потребу у їх переосмисленні. Особливої уваги потребує проблема забезпечення стійкості туристичного сектору, відновлення довіри споживачів та формування нових моделей туристичної діяльності, адаптованих до воєнних реалій. Недостатній рівень інтеграції аналітичних даних, фрагментарність інформаційного забезпечення та обмежене використання цифрових інструментів ускладнюють процес прийняття управлінських рішень. У цьому контексті виникає необхідність комплексного дослідження сучасних викликів і пошуку ефективних інструментів розвитку туристичної галузі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний розвиток туристичної галузі України в умовах воєнного стану активно вивчається вітчизняними науковцями. Значна увага приділяється впливу повномасштабного вторгнення на туристичну сферу, її стійкості та перспективам відновлення.

Любченко В.В. розкрила роль туризму в сталому розвитку України під час повномасштабного вторгнення та виокремила його виклики та можливості [1]. Роїк О.Р. дослідив стан та закономірності розвитку туристичної сфери України в умовах в війни [2]. Соловій І.П., Адамовський О.М., Дубовіч І.А. розглядали теоретико-методичні та практичні аспекти сталого туризму в Україні [3]. Якименко-Терещенко Н.В., Мірко Н.В., Моца А.А. розкрили особливості розвитку індустрії туризму у повоєнний період з позиції практичного аспекту [4].

Аналіз наявних наукових публікацій свідчить про те, що більшість досліджень зосереджена переважно на загальних проблемах сталого розвитку та повоєнного відновлення галузі. Водночас недостатньо уваги приділяється інноваційним моделям управління туризмом в умовах триваючого воєнного стану, зокрема цифровізації управління та адаптивним формам туристичної діяльності,

таким як мікротуризм. Саме тому метою цієї статті є комплексний аналіз сучасного стану туристичної галузі України з акцентом на практичні інноваційні рішення, які здатні забезпечити її стійкість і конкурентоспроможність у поточних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку туристичної галузі України в умовах воєнного стану, з урахуванням впливу безпекових, економічних і соціальних чинників. Основними завданнями є оцінка динаміки ключових показників функціонування галузі, дослідження трансформації туристичної поведінки населення, обґрунтування ролі цифрових інструментів управління, а також розробка та пропозиція інноваційних моделей розвитку, зокрема концепції адаптивного мікротуризму, як перспективного напрямку підвищення стійкості та конкурентоспроможності туристичного сектору України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток туристичної галузі України в умовах воєнного стану характеризується поєднанням відновлювальних процесів, інституційних змін та адаптації до нових соціально-економічних реалій. У 2025 році державна політика у сфері туризму набула системного характеру, що проявилось у впровадженні цифрових інструментів управління, активізації міжнародної співпраці та посиленні ролі аналітики у прийнятті стратегічних рішень. З огляду на високий рівень невизначеності зовнішнього середовища, трансформація підходів до управління туристичною галуззю стає об'єктивною необхідністю. В умовах війни Росії проти України необхідний перегляд усталених підходів як до стратегії, так і до розв'язання гострих соціально-економічних, гуманітарних і безпекових проблем розвитку держави на всіх рівнях ієрархії управління, у тому числі на регіональному [3]. Це, своєю чергою, зумовлює потребу у впровадженні інноваційних управлінських інструментів, зокрема цифрових платформ моніторингу, аналітичних дашбордів та інтегрованих баз даних, які забезпечують оперативність і обґрунтованість прийняття рішень. Особливого значення набуває формування єдиної інформаційної бази, що дозволяє оцінювати стан галузі не фрагментарно, а комплексно, враховуючи взаємозв'язки між економічними, соціальними та інфраструктурними показниками.

Важливим кроком у цьому напрямі стало створення туристичного дашборду, який

забезпечив інтеграцію ключових показників функціонування галузі. Отримані аналітичні дані свідчать про наявність позитивних тенденцій, попри складні зовнішні умови. Зокрема, у II кварталі 2025 року загальний обсяг сплачених податків у сфері туризму досяг 925,3 млн грн, що на 46 % перевищує аналогічний показник попереднього року [6]. Одночасно спостерігається зростання кількості суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері туризму та сплачують податки, майже на 30 %, що свідчить про поступову детінізацію ринку [6]. Додатковим індикатором активізації галузі є надходження від туристичного збору, які за перше півріччя 2025 року становили 142,6 млн грн, демонструючи приріст на 33 % порівняно з аналогічним періодом попереднього року [6]. Сукупність цих показників підтверджує, що туристичний сектор поступово відновлює свою економічну функцію та зміцнює позиції як джерело бюджетних надходжень.

Разом із тим, результати онлайн-опитування щодо подорожей Україною під час війни дозволяють глибше зрозуміти трансформацію туристичної поведінки населення. Значна частка респондентів, понад 50%, не здійснювала туристичних поїздок після початку повномасштабного вторгнення, що свідчить про домінування фактору безпеки у прийнятті рішень [5]. Водночас близько чверті опитаних здійснювали подорожі один-два рази, що вказує на наявність відкладеного попиту та поступове відновлення внутрішньої мобільності.

Вплив воєнних дій на туристичну галузь не обмежується лише внутрішнім ринком, а має значно ширший, міжнародний вимір. Згідно зі звітом Economist Intelligence Unit, війна в Україні може вплинути на туризм у всій Європі. Зазначається, що російські та українські туристи витрачали щорічно 45 млн дол. США, але очікується, що ця цифра за період війни скоротиться [4]. Такі тенденції підтверджують загальне зниження туристичної активності та зміну структури попиту, що відображається і на внутрішньому туристичному ринку України.

Сезонна структура подорожей зазнала суттєвих змін. Найбільш активним періодом залишається літо, на яке припадає майже половина туристичних поїздок, тоді як інші сезони демонструють значно нижчу активність [5]. Це зумовлено не лише традиційними факторами, такими як відпустки та погодні умови, але й прагненням мінімізувати ризики, пов'язані з енергетичною нестабільністю та

логістичними обмеженнями в інші періоди року. Водночас значна частина респондентів зазначає, що їхня туристична поведінка не стала більш активною, що підтверджує стриманий характер попиту.

Аналіз мотивацій подорожей свідчить про збереження домінування соціально-побутових чинників. Найбільший вплив на вибір часу для подорожей мають відпустки та канікули, що охоплюють понад половину відповідей, тоді як фінансові можливості та погодні умови залишаються важливими, але вторинними факторами. Водночас варто відзначити зростання частки респондентів, для яких жоден фактор не є визначальним, що може свідчити про загальну невизначеність і ситуативність у прийнятті рішень [5].

Структура туристичних уподобань також демонструє адаптаційні зміни. Найбільш популярними залишаються пішохідні прогулянки та дослідження міського середовища, що обирають понад половина опитаних. Це свідчить про зростання попиту на короткотривалі, маловитратні та відносно безпечні формати відпочинку. Високий рівень зацікавленості зберігається також у сегменті культурного туризму, пляжного відпочинку, подієвих заходів та гастрономічних практик. Натомість активні види туризму, зокрема гірський та рекреаційний, мають нижчий рівень залученості, що може бути пов'язано з обмеженою доступністю інфраструктури та підвищеними ризиками [5].

Фактори вибору туристичних дестинацій підтверджують раціоналізацію поведінки споживачів. Природні ресурси, цінова доступність та культурна спадщина виступають ключовими критеріями, тоді як безпековий аспект залишається критично важливим бар'єром [5]. Високий рівень чутливості до вартості подорожей корелює із загальним зниженням платоспроможності населення, що обумовлює попит на бюджетні формати відпочинку.

Окрему увагу слід приділити ставленню населення до подорожей у період війни. Частина респондентів розглядає туризм як інструмент економічної підтримки країни, тоді як інші утримуються від подорожей через безпекові або фінансові причини [5]. Це формує поляризовану модель поведінки, у якій поєднуються елементи відповідального споживання та вимушеної відмови від туристичної активності.

У відповідь на ці виклики державна політика орієнтується на формування нових змістовних напрямів розвитку туризму. Одним із

них є інтеграція меморіального компоненту в туристичні продукти через створення маршрутів місцями пам'яті. У 2025 році започатковано національний проєкт «Маршрути місцями пам'яті» – ініціатива, що має на меті зберегти правду про війну за Незалежність України [6]. Такий підхід трансформує туризм у інструмент збереження історичної пам'яті та формування національної ідентичності, водночас створюючи нові можливості для регіонального розвитку.

Водночас актуальним є формування інноваційних моделей туристичної діяльності, що відповідають умовам невизначеності. У цьому контексті доцільно запропонувати концепцію адаптивного мікротуризму як одного з перспективних напрямів розвитку галузі. Дана модель передбачає розвиток короткотривалих подорожей у межах одного або кількох сусідніх регіонів із акцентом на безпеку, доступність та автентичність досвіду. Її ключовими елементами є гнучкість маршрутів, використання цифрових сервісів для планування подорожей, інтеграція локального бізнесу та орієнтація на індивідуалізований попит.

Адаптивний мікротурізм може бути реалізований через створення модульних туристичних продуктів, які легко комбінуються залежно від потреб споживача та зовнішніх умов. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з логістикою та безпекою, а також стимулює розвиток локальної економіки. Додатковою перевагою є можливість інтеграції цифрових інструментів, зокрема мобільних додатків, геоінформаційних систем та аналітичних платформ, що забезпечують персоналізацію туристичного досвіду.

Перспективи розвитку галузі у 2026 році пов'язані з подальшою цифровізацією та інституційним вдосконаленням. Запровадження єдиного туристичного реєстру створить умови для підвищення прозорості ринку, автоматизації адміністративних процедур та покращення контролю якості послуг. Оновлення системи категоризації засобів розміщення відповідно до європейських стандартів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств індустрії гостинності. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання стандартизації та уніфікації підходів до оцінювання якості послуг у сфері гостинності. Встановлення та реалізація єдиної системи категоризації (зірковості) готельних закладів є однією з найважливіших невідкладних задач для відновлення та розвитку туристичної галузі в Україні

[1]. Її впровадження забезпечить підвищення довіри споживачів, уніфікацію стандартів обслуговування та узгодження національної системи класифікації із європейськими вимогами.

Паралельно продовжиться розвиток міжнародного співробітництва, що забезпечує інтеграцію України у глобальний туристичний простір. Розширення партнерських мереж, залучення інвестицій та обмін досвідом створюють передумови для впровадження інноваційних практик управління та розвитку галузі. Важливим компонентом залишається розвиток людського капіталу, що передбачає підготовку фахівців, здатних працювати в умовах цифрової трансформації та підвищених вимог до якості сервісу.

Водночас розвиток галузі не обмежується лише кадровим забезпеченням, а охоплює ширший комплекс системних змін. Наявність кваліфікованого персоналу, нові стандарти у сфері логістики та туристичних об'єктів, а також необхідність вдосконалення законодавства та регулювання є важливими аспектами, які потребують уваги у період після конфлікту [2, с. 59-60; 7]. Комплексна реалізація зазначених напрямів формує основу для сталого відновлення туристичної галузі та підвищення її конкурентоспроможності.

Таким чином, сучасний етап розвитку туризму в Україні характеризується поєднанням позитивної економічної динаміки, трансформації споживчої поведінки та впровадження інноваційних моделей розвитку. Використання аналітичних інструментів, орієнтація на потреби споживачів та розвиток нових форматів туристичної діяльності створюють основу для формування стійкої та конкурентоспроможної галузі, здатної не лише функціонувати в умовах невизначеності, але й формувати нові драйвери економічного зростання.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що розвиток туристичної галузі України в умовах воєнного стану відбувається в контексті глибоких трансформацій, зумовлених безпековими, економічними та соціальними викликами. Попри складні умови, галузь демонструє ознаки поступового відновлення, що підтверджується зростанням податкових надходжень, активізацією суб'єктів господарювання та адаптацією споживчої поведінки. Важливу роль відіграють цифровізація управління, розвиток аналітичних інструментів та впровадження інноваційних моделей, зокрема адаптивного

мікротуризму. Перспективи подальшого розвитку пов'язані з інституційними реформами, удосконаленням стандартів якості, розвитком людського капіталу та інтеграцією у міжна-

родний туристичний простір. Комплексна реалізація цих напрямів сприятиме формуванню стійкої, конкурентоспроможної та гнучкої туристичної сфери України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Любченко В. Роль туризму у сталому розвитку в Україні: виклики та можливості для економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-59>
2. Роїк О. Р. Напрямки сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>
3. Соловій І., Адамовський О., Дубовіч І. Сталий туризм: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>
4. Якименко-Терещенко Н., Мірко Н., Моца А. Розвиток індустрії туризму у повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-117>
5. Державне агентство розвитку туризму України. Результати опитування щодо подорожей Україною під час війни. URL: <https://surl.li/picjum> (дата звернення: 01.04.2026).
6. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mindev.gov.ua/news/rozvytok-turystychnoi-haluzi-ta-posylennia-mizhnarodnoi-spivpratsi> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Сталый розвиток українського туризму: що маємо створити для майбутнього? URL: <https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-ukrayinskogo-turyzmu-shho-mayemo-stvoryty-dlya-majbutnogo/> (дата звернення: 02.04.2026).

REFERENCES:

1. Liubchenko, V. (2023). Rol turizmu u stalomu rozvytku v Ukraini: vyklyky ta mozhlyvosti dlia ekonomiky [The role of tourism in sustainable development in Ukraine: challenges and opportunities for the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. no. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-59> [in Ukrainian].
2. Roik, O. R. (2023). Napriamky staloho rozvytku turizmu Ukrainy v umovakh pisliavoiennoho vidnovlennia [Directions of sustainable development of tourism in Ukraine in the conditions of post-war recovery]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*. no. 184. pp. 58-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9> [in Ukrainian].
3. Solovii, I., Adamovskiy, O., & Dubovich, I. (2023). Stalyi turizm: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Sustainable tourism: current state and development prospects in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. no. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79> [in Ukrainian].
4. Yakymenko-Tereshchenko, N., Mirko, N., & Motsa, A. (2022). Rozvytok industrii turizmu u povoiennyi period [Development of the tourism industry in the post-war period]. *Ekonomika ta suspilstvo. – Economy and Society*. no. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-117> [in Ukrainian].
5. Derzhavne ahentstvo rozvytku turizmu Ukrainy. Rezultaty opytuvannia shchodo podorozhei Ukrainoiu pid chas viiny [State Agency for Tourism Development of Ukraine. Survey results on travel in Ukraine during the war]. Available at: <https://surl.li/picjum> (accessed April 01, 2026) [in Ukrainian].
6. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy [Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine]. Available at: <https://mindev.gov.ua/news/rozvytok-turystychnoi-haluzi-ta-posylennia-mizhnarodnoi-spivpratsi> (accessed April 01, 2026) [in Ukrainian].
7. Stalyi rozvytok ukraïnskoho turizmu: shcho maiemo stvoryty dlia maibutnoho? [Sustainable development of Ukrainian tourism: what should we create for the future?] Available at: <https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-ukrayinskogo-turyzmu-shho-mayemo-stvoryty-dlya-majbutnogo/> (accessed April 02, 2026) [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 31.03.2026

Дата прийняття статті: 21.04.2026

Дата публікації статті: 28.04.2026